

bus, sed ut intrinsicum, et connaturale ipsis causis secundis, earumque virtutibus dari potuit.

8. *Questionis expeditio.* — Mihi ergo imprimis videtur, si Pelagius negavit necessitatem auxilii divini, physice et proprie coefficientis in nobis, vel nobiscum actus naturales, non aliud quam concursum generalem ad actus naturales liberi arbitrii negasse; neque hoc esse alienum a verbis ejus, licet incertum. Probo singulas partes, et primam quidem ex dictis probatam suppono, quia ad singulos actus ordinis naturalis voluntatis non est necessaria alia efficientia Dei, propria, et per se in ipsam voluntatem, vel actum ejus, præter efficientiam Dei cum voluntate ejusdem actus et actionis, in qua consistit concursus generalis, et simultaneus: ergo si Pelagius aliquam talem efficientiam negavit esse necessariam ex parte Dei, de illo concursu intellexit. Quod etiam indicant verba quibus Hieron., Dialog. 4 cont. Pelag., parum a principio, hanc eorum argumentationem refert: *Si in hominibus ille cooperatur, non est meum, sed ejus, qui adjuvat, etc.*, ubi verbum cooperandi auxilium simultaneum indicat. Et ex parte sequenti hæc confirmabitur.

9. Altera ergo pars probatur, quia Pelagii verba: *Nisi tu in me tua dona compleveris, non solum intelliguntur de complemento virtutis in actu primo, ut sic dicam, sed maxime de complemento donorum in actu secundo, seu per actualem efficientiam ipsiusmet voluntatis seu volitionis: nam alia verba, Recede a me, omnino remonent Deum tanquam necessarium ut voluntas compleatur, sive in virtute volendi, sive in ipso velle. Item illa, Non habeo te necessarium, conjuncta sequentibus, ut faciam quod voluero, plane excludunt omnino Deum, sive ut cooperantem, sive ut consummatorem virtutis volendi. Nam si Pelagius crederet ad volendum esse necessarium Deum, saltem ut coagentem voluntati, non posset absolute dicere Deo: Recede a me; aut, non habeo te necessarium; aut, quid rursum te ingeris? Ergo cum Hieronymus tradat Pelagium ita exclusisse necessitatem divini auxilii, ut verba illa virtute saltem protulerit, profecto non est improbabile ita sententiam illius intellexisse. Et ita, cum subdit Pelagium quasi irridendo dixisse: Si voluero curvare digitum, movere manum, etc., semper mihi auxilium Dei necessarium erit? de omni auxilio etiam per modum generalis concursus id intellexisse videtur: unde in Epist. ad Demetriad. ait homines sine Deo*

operando, virtute ostendere, quales a Deo facti sunt, quasi sola sua virtute sine ullo Dei concursu id faciant. Eodem modo August., dicta Epist. 106, circa finem, refert hunc errorem: Non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet aliquis facere, vel non facere. Inferius vero contra Pelagium ipse subdit: Fateatur esse liberum arbitrium, etiamsi divino indiget adjutorio. Et lib. de Gratia Christi, cap. 3, de Pelagio inquit: Voluntatem, et actiones nostras esse asserit, atque ita nobis tribuit, ut non, nisi a nobis, esse contendat. Et in cap. 6 ait Pelagium negasse Deum cooperari homini, cum operatur. Idem significat Paulus Orosius, lib. de Arbitrii libertate, quem contra Pelagium Augustini et Hieronymi temporibus scripsit: nam circa medium illius ait, illum negasse non solum illam gratiam quam Deus largitur Ecclesiæ suæ, sed etiam generalem cooperantem gratiam, quam Deus quotidie, per dies et momenta, cunctis et singulis ministrat; ita enim appellat generalem concursum. Denique D. Thom., etiam in 2, distinct. 28, quæst. 1, artic. 3, in corp., ait, si gratia sumatur pro divina voluntate gratis in nobis omnia bona causante, non posse hominem sine illa implere præceptum, etiam quoad substantiam. Quod intelligit D. Thom. de concursu Dei generali, ut in art. 1 aperte declaraverat. Et tamen subdit in eodem art. 3: Et ideo Pelagius erravit, qui simpliciter impleri præcepta legis posse sine gratia posuit. In quibus verbis aperte sentit Pelagium etiam concursum Dei generalem negasse: unde probabilis satis est hæc sententia. Est tamen incerta, tum propter argumenta priori loco posita, tum quia ille error Pelagii non confutatur a dictis Patribus, ostendendo necessitatem generalis concursus Dei, sed ostendendo dependentiam liberarum actionum a regimine divinæ providentiæ gratuitæ et voluntatis circa singula opera: potuit autem Pelagius negare necessitatem hujus specialis auxilii, etiamsi generalem concursum non negaverit. De hoc ergo puncto, et quid Pelagius de generali concursu senserit, nihil definite asserimus, quia, ut dixi, non satis constat, neque etiam ad veram doctrinam de gratia tradendam censeo esse necessarium.

10. *Regula ad Sanctos Patres exponendos, dum de gratia loquuntur contra Pelagium.* — Ne tamen aliquisumat occasionem errandi in exponendis Patrum vel Conciliorum definitionibus, adverto eos, dum contra Pelagium pu-

gnant pro necessitate gratiæ, de propriissima gratia, ut est supernaturale donum, non debitum naturæ, loqui, non proprie ac per se de concursu generali. Hoc patet ex dictis supra cap. 3, et ex testimoniis Scripturæ, quæ contra Pelagium Patres et Concilia adducunt. Quapropter, si generalius interdum exponantur, ita sunt accommodanda concursui generali, ut gratia propria non excludatur. Hoc declaro ex D. Thom. in 2, d. 28, quæst. 1, art. 1, ad 3, ubi, tractans verba Augustini, *Nemo potest aliquid bonum velle, nisi juvetur a Deo*, l. 1 ad Bonif., cap. 3, illa imprimis explicat de adjutorio generalis concursus, dicens: *Quod Deus non tantum nos juvat ad bene agendum per habitum gratiæ, sed etiam interiorius operando in ipsa voluntate sicut in qualibet re operatur*, licet postea etiam explicet de auxilio gratiæ et bono meritorio. Idemque D. Thom., Joann. 15, lect. 1, cum partitione accommoda exponit verba illa: *Sine me nihil potestis facere. Opera enim (inquit) nostra aut sunt virtute naturæ, aut ex gratia divina. Si virtute naturæ, cum omnes motus naturæ sint a verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso. Si vero virtute gratiæ, cum ipse sit auctor gratiæ, nullum opus meritorium sine ipso fieri potest.* Et aliqui theologi ita intellexerunt canon. 7 Concil. Araus., ut ibi Carranza refert in Summa Conciliorum, quod ille non reprobatur, licet aliam expositionem magis probet, de quo canone infra videbimus.

11. *Exemplo probatur prædicta regula.* — Possumus etiam in exemplum afferre decimam propositionem in Conc. Palæstin. definitam contra Pelagium, *liberum esse arbitrium, etiamsi divino indigeat adjutorio*: illa enim universalis est, et cum proportione ad naturale et supernaturale adjutorium in diversis operibus liberis applicanda; tum quia verba generalia sunt; tum etiam quia propositio lata est in sensu contrario et proportionato ad refellendam propositionem Pelagii. Præterea Hieronymus supra, contra Pelagium objicit verba Jacobi 4: *Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastinum ibimus in illam civitatem, etc.*, pro eo, ut dicitis, *si Dominus voluerit*, ubi clare loquitur Jacobus de dependentia, quam a Dei voluntate et providentia habemus, etiam in naturalibus operibus, quæ solum ex generali concursu, ac providentia pendunt. Sic etiam dicere solent Patres, pluviam esse donum Dei, juxta illud: *Et pluit super justos et injustos*, cum tamen donum illud ordinarie

sit ex generali providentia, et cum generali concursu causarum, licet interdum ac sæpe possit ex speciali Dei voluntate fieri, etiam cum immutatione generalis concursus causarum. Quoties igitur verba Patrum generalia sunt, cum proportione possunt ad actus naturales et supernaturales, et concursum generalem vel specialem applicari. Quando vero de auxilio gratiæ tractant, cum proprietate de vera gratia et speciali beneficio intelligenda sunt, juxta superius dicta. Idemque est quando in particulari loquuntur de Spiritu Sancti inspiratione, illuminatione, vocatione, vel similibus terminis, qui speciales modos, seu species propriæ gratiæ significant, ut in concursu materiæ latius dicemus.

CAPUT V.

QUÆ FUERIT SENTENTIA ERRORVE SEMIPELAGIANORUM, ET QUI EJUS AUCTORES VEL SECTATORES?

1. *Unde sumpserint Semipelagiani errandi occasionem, narratur.* — Proponitur eorum error. — Hujus erroris notitiam omnium Prosper Aquitanus, et Hilarius Arelatensis in Epistolis ad Augustinum, nobis tradiderunt. Cum enim Augustinus, in libris contra Pelagium pro gratia Dei pugnando, non solum necessariam esse ad pie et sancte vivendum, sed etiam omnino gratis dari, nullumque humanum meritum illam antecedere docuisset, eo tandem pervenit, ut ad solam divinam electionem et prædestinationem totum humanæ salutis negotium revocare videretur. Unde factum est ut aliqui occasionem sumpserint errandi, et dicendi per prædestinationem, et reprobationem sublatum esse liberum arbitrium, et ideo solam gratiam sine diligentia, vel labore ex parte hominis, sufficere ad illius salutem. Aiebant enim, nec pie viventibus prodesse opera, si reprobat sint, nec prava opera obesse peccantibus, si sint prædestinati, ut refert Sigibert. in Chron. ann. 415, ubi etiam ait hos sumpsisse occasionem errandi ex scriptis Augustini contra Pelagianos. Hanc ergo hæresim, quæ Prædestinatorum dicta est, simul cum Pelagiana abhorrentes multi catholici in Gallia, ut mediam viam inter utramque tenerent, necessarium putarunt aliquid tribuere soli libero arbitrio, in quo prædestinatio totusque gratiæ effectus initium et fundamentum haberet: unde qui sic senserunt, cum in aliis a Pelagio discede-

rent, in hoc illi adhæserunt, quod initium gratiæ sit ex libero arbitrio, ac subinde quod prima gratia ex aliquo merito liberi arbitrii proveniat. Ideoque, licet ad perfectam salutem consequendam, et ad proficiendum in bonis operibus gratiam esse necessariam admitterent, nunquam tamen eo pervenerunt, ut eam gratis dari concederent, sed ex aliquo bono usu liberi arbitrii, quem ponebant, vel in naturali affectu credendi, vel in desiderio salutis, vel in aliqua humana oratione, vel alia simili humana diligentia, inquisitione, aut labore, ut sumitur ex Epistolis Hilarii et Prosperi ad Augustinum, et ex eodem Augustino, libro de Prædestinatione Sanctorum, ubi prius narrat ea in quibus isti a Pelagio discrepabant, confitendo lapsum humani generis in primo parente, et necessitatem redemptionis per Christum et gratiæ ejus ad veram justitiam recuperandam, ejusque opera perficienda. Postea vero lapsum eorum ac convenientiam cum Pelagio in hoc tantum ponit, quod ponentes initium fidei ex nobis esse, necessario convincuntur dixisse, gratiam propter humanum meritum dari.

2. *Cur Semipelagiani dicantur reliquiæ Pelagianorum, quos etiam simpliciter Pelagianos vocat D. Thomas.* — Hinc ergo isti dicti sunt Semipelagiani, vel reliquiæ Pelagianorum, quia partim a Pelagio discedebant, partim cum illo sentiebant, et ita ab illo exorti sunt, quia particulam erroris ejus retinuerant. Cum enim Pelagius negaret necessitatem auxilii gratiæ ad quæcumque salutis opera, multo magis negavit esse necessarium ad initium salutis. Et ideo D. Thomas hos Semipelagianos, sub communi nomine, Pelagianos appellat, 2. 2, quæst. 6, art. 1, et 3 Contra gentes, cap. 152, in fine, ubi dicit Pelagianos possuisse initium fidei ex nobis. Et 1 part., q. 23, art. 5, addit Pelagianos possuisse initium bene faciendi ex nobis, consummationem autem ex Deo. Idem lib. 3 Contra gentes, cap. 149, in fine, ubi ait Pelagianorum errorem fuisse, auxilium merentis gratiæ esse ex merito nostro, ac proinde initium justificationis esse ex nobis, consummationem autem ex Deo. Quibus locis Pelagianorum nomine Semipelagianos sine dubio comprehendit: imo de illis præcipue loquitur, ut ipse distinctius explicat quodl. 2, art. 7, dicens: *Pelagius docuit hominem non indigere auxilio Dei ad bene operandum, sed tantum lege ac doctrina. Quia vero hoc nimis parum videbatur, ideo postea Pelagiani posuerunt, quod initium boni operis est*

homini ex se ipso. Et infra concludit: *Ad Pelagianum errorem pertinet dicere, quod homo possit se ad gratiam præparare sine auxilio gratiæ.* Et propterea dixit Augustinus se impugnasse hunc errorem, prius quam Semipelagiani exorti essent, nimirum in lib. 1 ad Simplicianum, quæst. 2, ut ipse refert lib. de Prædestinatione Sanctorum, cap. 4. Quod etiam præstiterat in Epist. 47, quæ præfigitur lib. de Corrept. et grat., quem commemorat Prosper in sua Epistola, et idem Augustinus lib. de Bono persever., cap. 21, ubi mentionem etiam facit Epistol. 105 et 106, et concludit: *Unde recolant, adversus hæresim Pelagianam jam ante aliquot annos ista dicta esse, atque conscripta, quæ nunc eis displicere mirandum est.*

3. *Semipelagianismum ortum fuisse, ante Massilienses, suadetur.* — Quapropter merito dici potest fontem hujus erroris fuisse Pelagium; quia vero ille nunquam docuit errorem illum ab aliis separatim, ideo quæri potest quis primo fecerit discessionem illam a doctrina Pelagii, illum tantum articulum retinendo, quod est quærere quando post Pelagium Semipelagianismus coeperit, et a quibus. Videri enim potest multo ante tempora Massiliensium, quorum perturbationes referunt Prosper et Hilarius, incepisse. [Nam Augustinus, in Epistol. 105 (quæ, ut notavimus, antiquior est), sic de quibusdam Pelagianis scribit: *Jam conclamantium religiosorum et piorum vocibus pressi, ita fatentur, ad habendam vel faciendam justitiam, divinitus hominem juvari, ut sui præcedat aliquid meriti, etc., suo putantes præire merito illum, de quo audiunt, quis prior dedit illi, et retribuetur ei.* Et lib. 2 contra duas Epistolas Pelagianorum, qui etiam est antiquior, cap. 28 et sequentibus, de auctoribus illarum Epistolarum Coelestino scilicet et Juliano, sensisse indicat gratiam dari ad perfectionem boni operis, dari tamen gratiam illam propter initium boni propositi, quod est a solo libero arbitrio. Et eodem modo lib. 4 contra Julianum, cap. 3, eum reprehendit, quod dixerit hominem juvari per gratiam ad capessendam perfectionem: *Utique (ait) volens intelligi, eum per se incipere sine gratia, quod perficit gratia.*

4. *Non admittitur prædicta persuasio loquendo de propriis Semipelagianis.* — Existimo nihilominus hos antiquos Pelagianos, etiamsi fortasse, vel in re, vel saltem in modo loquendi, sententiam Pelagii moderati sint, longe a posterioribus Semipelagianis distasse. Nam

illi non discesserunt a præcipuis erroribus Pelagii, videlicet, homines non nasci in peccato originali, esse æque potentes ad legem servandam, sicut fuit Adam ante peccatum, posse suis viribus esse perfectos, et similia, quæ in eis impugnat Augustinus libris contra Julianum et contra duas Epistolas Pelagianorum, et lib. de Perfect. Justit., a quibus tamen erroribus posteriores Semipelagiani longe abfuerunt. Imo etiam de illa gratia, quam ad perfectionem operum admitterent Julianus, vel Coelestinus, non constat qualis fuerit, neque an illam ut necessariam postularent, nam de hoc etiam dubius est Augustinus, ideo enim dicto lib. 2 contra duas Epistolas Pelagianorum, cum retulisset illos docuisse perficiendi gratiam consequi ad meritum bene incipiendi, addit conditionalem, *si tamen hoc saltem volunt.* Et infra, cum dixisset Pelagium admisisse gratiam solum ad facilius, adjungit: *Sed istis permittamus, cum suo libero arbitrio esse liberos, vel ab ipso Pelagio, quia fortasse aliquam necessitatem gratiæ agnoverunt, saltem ad perfectionem operum.* Non tamen id asserit, sed permittit, et sub dubitationis voce, *fortasse.* Itaque isti primi sectatores Pelagii, non Semipelagiani, sed Pelagiani habiti sunt.

5. *Videri potius Semipelagianismum a Vitali inchoatum.* — Vide Baron., ann. 419, n. 54, et ann. 426, n. 24. — Magis videtur semipelagianismum inchoasse Vitalis ille contra quem Augustinus, Epist. 107, scripsit. Ille enim, in cæteris a Pelagio discedens, solam fidem dicebat esse ex libero arbitrio, et non ex motione gratiæ, neque esse donum Dei, sed esse in nobis a nobis, id est, a propria voluntate, quam Deus non operatur in nobis, qui est proprius Semipelagianorum error. Sed imprimis mihi non constat, quando ille Vitalis fuerit, vel Augustinus illam epistolam scripserit. Deinde, licet verisimile sit, ante libros de Prædestinatione Sanctorum fuisse scriptam, tamen in ea Augustinus, referens illum Vitalis errorem, non affirmat illum discessisse a Pelagio, sicut de Semipelagianis dicit in principio libri de Prædest. Sanctorum. Denique ille Vitalis in Africa errare coepit, et fortasse illius error statim condemnatus est, ideoque, licet affinis fuerit errori Semipelagianorum, inter eos non numeratur, sed initium hujus sectæ Gallis, seu Massiliensibus tribuitur, et ab eo tempore coepisse creditur, quo in Gallia turbati coeperunt quidam catholici et presbyteri, et contra Augustini doctrinam insurgere, ut ex citatis Epistolis Hilarii,

et Prosperi constat. In eis tamen nomina personarum tacentur; dicit tamen Prosper *claros et egregios omnium virtutum studiosos viros fuisse.* Et adjungit: *Ad auctoritatem talia sentientium non sumus pares, etc.* Nihilominus ex his quæ vel historiæ referunt, vel in aliquorum libris reperiuntur, solet hic error aliquibus gravibus auctoribus tribui, quibusdam jure, ac merito, aliis vero sine causa: et ideo ut veritas magis elucescat, et error ipse magis intelligatur, operæ pretium duxi, de præcipuis sectatoribus, vel auctoribus hujus erroris aliquid in particulari dicere, præcipue de Cassiano et Fausto, quorum scripta habemus, ex quibus etiam verus erroris sensus melius colligi potest.

§ De Joanne Cassiano.

6. *Cassianum a nota Semipelagianismi eximunt aliqui.* — Primus hujus doctrinæ auctor vel defensor, est Joannes Cassianus, qui eodem tempore vixit quo perturbationes illæ in Gallia ortæ sunt, et in favorem hujus doctrinæ scripsisse videtur in lib. 12 de Institut. renunc., cap. 11 et sequentibus, et collat. 13, a. c. 8, per multa capita, quæ impugnat Prosper lib. contra Collatorem. Nihilominus tamen non desunt qui Cassianum ab errore vindicare studuerint. Nam Gennadius, in lib. de Vir. illustr., quem paulo post illa tempora scripsit, agens de Cassiano, scripta ejus narrat et laudat, nullumque in eis errorem notat. Postea vero, c. 84, sic de Prospero scribit: *Legi et librum adversus opuscula suppresso nomine Cassiani, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, illa infamat nociva. Re enim vera Cassiani, et Prosperi, de gratia et libero arbitrio, sententiæ in aliquibus inveniuntur contrariæ.* Ubi aperte sententiam Cassiani sententiæ Prosperi præferre videtur. Cassianum vero ab erroneo sensu excusare studuit Henricus Cuykiius, in quibusdam annotationibus ad illum, quæ habentur in editione Antuerpiæ, ann. 1578. Nam in secunda, quæ est ad lib. 12 de Institut., c. 14, quod Cassianus dicit, nostrum esse, bonæ voluntatis occasionem Deo præbere, ut sua munera largiatur, Henricus exponit eum loqui de hominibus jam fidelibus, qui, fide et auxiliis gratiæ adjuti, eam occasionem Deo præbent, et ita posset explicare alia loca. In annotat. autem 20, quæ est ad collat. 13, cap. 8 et sequentibus, fatetur doctrinam hæreticam continere, excusat autem Cassianum, quod illam non asseruerit, sed tantum retulerit. At vero

Petrus Ciacon., in annotationibus ad eundem Cassianum additis in editione romana ann. 1588, doctrinam etiam illius collationis excusat, dicens intelligendam esse de dispositione remota ad gratiam, credens non pertinere ad errorem Semipelagianorum, talem dispositionem ex viribus naturæ admittere. Et potest hoc suaderi ex verbis ejusdem Cassiani, qui in collat. 13, cap. 3, sic inquit: *Ex dictis colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis et initia sanctæ voluntatis inspirat, et virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi*; et cap. 6 pronuntiat, *fragilitatem humanam nihil, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei, posse perficere*.

7. *Cassianus revera Semipelagianus.* — Nihilominus negari non potest Cassianum fuisse unum ex præcipuis illius erroris defensoribus. Per quod non intendimus ejus damnare vel onerare personam, nondum enim erat illa sententia hæresis vel erroris damnata ab Ecclesia, ut Prosper in fine libri contra Collatorem aperte docet, Cassianumque inter catholicos numerat. Solum ergo de doctrina ipsa tractamus. Libros itaque illos semper fuisse de Pelagiana doctrina infamatos, præter Prosperum, constat ex diligentia Eucherii, Victoris et Cassiodori in illis expurgandis, quæ refert Baron. ann. 433, n. 27 et sequentibus, et attigit Ado in Chron. ann. 425, ubi monet opera Cassiani cantissime esse legenda, præsertim de Gratia et libero arbitrio. Indicat autem Baron., num. 30, libros Cassiani, prout nunc circumferuntur, esse satis purgatos, et inde fuisse deceptos qui Romæ voluerunt excusare Cassianum, putantes nunquam fuisse morbosum librum illum, qui nunc sanus apparet. Verumtamen non ita sensit Dionysius Carthus., qui in sua paraphrasi, totam illam partem collationis 13 expunxit, et sanam doctrinam loco illius posuit. Unde, licet forte opera illa aliis pluribus in locis fuerint expurgata, et emendationes, vel non admissæ vel non retentæ fuerint, prout nunc geruntur morbosa sunt, ut Prosper ostendit. Eritque perspicuum consideranti varios ejus loquendi modos, qui in Semipelagianis a Conciliis notantur et damnantur.

8. *Mens Cassiani detegitur.* — Nam Cassianus semper requirit gratiam ad perfectionem et consummationem justitiæ, non ad initium; item ad eandem perfectionem requirit nostrum laborem cum gratia, tamen ante gratiam admittit etiam nudum laborem humanum,

quem ipsemet ita explicat, *id est, sine adjutorio Dei*, dict. lib. 12, cap. 11, et de hoc labore semper loquitur, cum dicit illum non sufficere ad perfectionem acquirendam sine Dei adjutorio, neque esse condignum ad præmium gratiæ obtinendum. Unde similiter de eodem labore dicit esse aliquale meritum primi auxilii gratiæ, et occasionem quam Deus expectare solet ad gratiam inchoandam. Et sic ait cap. 14: *Sicut conatus humani non sufficiunt per se ad perfectionem capessendam, ita laborantibus tantum atque suadentibus misericordiam gratiamque conferri*. Et infra subjungit gratiam dari petentibus, pulsantibus et quærentibus, quia licet nostra petitio non sit condigna, *miseri cordia Dei præsto est, occasione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata*.

9. *Excusatur Cassianus, sed frustra.* — Dices, in cap. 6 confiteri Cassianum, neque hos ipsos nostros conatus ad bonum posse nos efficere, *sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus, et castigationis, atque exhortationis gratia, quam cordibus nostris, vel per alium solet, vel per semetipsum nos visitans, clementer infundere*. Sed audi quomodo, c. 18, gratiam hanc interpretetur, dicit enim gratias esse Deo agendas, non solum pro aliis donis naturæ, gratiæ, aut scientiæ, sed etiam pro his quæ erga nos quotidiana ejus providentia conferuntur. Quod, scilicet, ab adversariorum nos insidiis liberat, quod cooperatur nobis, ut carnis vitia superare possimus, quod a periculis nos etiam ignorantes protegit, quod a lapsu peccati communit, quod adjuvat nos, et illuminat, ut ipsum adjutorium nostrum (quod non aliud quiddam interpretari volunt, quam legem) intelligere et agnoscere valeamus. Ubi expendo verba illa in parenthesi posita, nam videntur continere doctrinam pelagianam, et tacite approbare, dum non reprehenditur; vel certe videtur ibi Cassianus tacite carpere Augustinum, qui ita interpretari solet similia verba Pelagii, per quod satis indicat Cassianus se non aliter illam gratiam intellexisse, quam Pelagius intelligebat.

10. *Ex variis capitibus collat. 13 convincitur.* — Sæpius vero in collat. 13 eandem doctrinam inculcat, licet aliis verbis ambiguam illam interdum occultare nitatur. Unde, cap. 7, incipiens ordinem divinæ providentiæ in exhibenda gratia explicare, ait: *DEI benignitas, cum bonæ voluntatis in nobis quantulumcumque scintillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse, tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confovet eam, et excuscat, suaque inspiratione*

confortat; et cap. 8: *Cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse*. Ubi expresse initium bonæ voluntatis dicit præcedere ante divinam illuminationem et inspirationem, et sæpe saltem esse a nobis, non a Deo. Unde cap. 9, conciliando varia Scripturæ loca, in eis dicit commendari gratiam, et libertatem arbitrii: *Et quod etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjurari*. Et infra dicit initium bonæ voluntatis interdum oriri ex naturæ bono, quod beneficio creatoris accipimus, et quod gravius est, ita exponit illud Pauli ad Rom. 7: *Velle adjacet mihi, perficere autem non invenio*.

11. *Rursum convincitur ex capite undecimo.* — Præterea, capite undecimo expresse proponit questionem, utrum, quia bonæ voluntatis initium habuerimus, misereatur nostri Deus; an quia Deus miseretur, consequamur bonæ voluntatis initium. Et in summa respondet, interdum nos incipere et mereri gratiam, interdum Deum misericordia sua prævenire nos. Et prioris membri exempla ponit in Zachæo et latrone, qui, desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus inferentes, specialia vocationis monita præcaverunt. Et circa finem ait: *Cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit et confortat*; et ita exponit illud Psalm. 49: *Invoca me in die tribulationis tuæ, etc.*; et illud Isai. 30: *Ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi*; ac si hæ promissiones factæ sint invocationi puræ humanæ, ac tandem subjungit: *Etsi nos nolle, vel intelliguisse, perspexerit, adhortationes salutiferas admovet cordibus nostris, quibus voluntas nostra, vel confirmetur, vel reparatur in nobis*; sentiens in his adhortationibus consistere gratiam, qua interdum Deus nostras prævenit voluntates.

12. Capite vero duodecimo addit tertium exemplum prioris membri, de David, quando cogitavit, et in suo corde de templo Deo ædificando tractavit, 3 Reg. 8. Nam illam cogitationem et voluntatem bonam fuisse, clarum est. Probat autem non fuisse ex inspiratione Dei, cum ipse negaverit effectum ejus, unde concludit et bonam ex homine fuisse. Et infra, ut iterum probet voluntatem nostram interdum prævenire Deum, inducit illa Scripturæ loca: *Mane oratio mea præveniet te*, Psalm. 18, et similia; et in cap. 13 addit quartum exemplum de pœnitentia David, quam significat

fuisse ex sola libertate arbitrii, præmissa tantum admonitione Prophetæ, quæ divinæ (inquit) dignationis fuit gratia; et cap. 14 adjungit quintum exemplum Job, de quo ait, *non Dei, sed suis viribus vicisse Dæmonem*. Imo addit etiam fidem centurionis dicentis: *Domine, non sum dignus, etc.*, non fuisse Christi donum, sed bonus liberi arbitrii usus, quia alias non fuisset dignus laude, nec dixisset illi Dominus: *Non inveni tantam fidem*, sed: *Nemini dedi tantam fidem*. Similique ratione subjungit fidem Abrahæ, quam Deus probare voluit præcepto sacrificandi filium, non fuisse illam quam ei Dominus inspiraverat, sed illam quam vocatus semel, et illuminatus a Domino, per arbitrii libertatem poterat exhibere, et similia repetit in cæteris capitibus, usque ad finem collationis.

13. *Concluditur Cassianum non solum tenuisse, sed ampliasset semipelagianismum.* — Ex quibus evidentissimum est, in collatione illa non solum tradi Semipelagianorum doctrinam, sed etiam multum extendi et ampliari. Primo, quia non solum imperfecta fides, sed etiam perfectissima, ut fuit centurionis et Abrahæ, nec solum imperfectum desiderium, sed etiam efficax voluntas, qualis fuit in Zachæo procurante videre Jesum, et in David volente ædificare templum Domino, gratiæ subtrahitur, et libero arbitrio tribuitur. Deinde, quia etiam perfecta pœnitentia, et proxima dispositio ad peccati remissionem, qualis in David et latrone fuit, naturali libertati adscribitur. Tertio, quia etiam gravissimæ et multiplicis ac diurnæ tentationis perfecta victoria, qualis fuit in Job, ab homine solo fuisse dicitur, et non a Dei gratia, nisi hoc solum, quod Deus non permisit illam fuisse majorem, vel quia, ut ait, *hoc tantum procuravit Deus, ne violentissimus inimicus animam ejus amentem faciens, et impotem sensu, impari eum atque iniquo certaminis pondere prægravaret*. Quæ omnia revera sunt absurdissima, et ideo, in eis interpretandis, et ad probabilem sensum revocandis, frustra laborat Ciacon. in Annotationibus ad Cassianum. Neque minus incongruæ sunt expositiones Scripturæ, quibus testimonia, quæ de orationibus Sanctorum loquuntur, de humanis invocationibus Cassianus intelligit, et quæ desideria, et bonas voluntates ex fide, ac promissione divina procedentes in hominibus commendantur, ex gratia propria esse negat, solum quia a voluntate libera procedunt, quæ ratio et frivola est, et totum Pelagianum errorem exsuscitat.